

Voorstel aan de gemeenteraad

Rekenkamerrapport: *Pleisters plakken*

Beleidsveld	Werk en Inkomen
Organisatieonderdeel	Werk en Inkomen
Opsteller	Johan Snoei
Kenmerk	11631907
Vergaderdatum Raad	Volgt
Geheim	Nee

De rekenkamer stelt de raad voor te besluiten om het college van burgemeester en wethouders te verzoeken:

1. Met scenario's de mogelijke ontwikkeling van de armoedeproblematiek in beeld te brengen en (financieel) houdbare beleidsopties voor de armoedeaanpak te formuleren aan de hand van keuzes tussen het verdiepen van de aanpak voor de huidige doelgroep en / of het verbreden van de aanpak naar de nieuwe, bredere doelgroep.
2. Het bereik van de armoederegelingen bij de beoogde doelgroep te vergroten door de bekendheid te vergroten, aanvraagprocessen te versimpelen en het aanbod minder versnipperd te maken.
3. Verdere maatregelen te nemen om het gebruik en de effecten van de armoederegelingen te verbeteren.
4. Ervoor te zorgen dat binnen de gemeentelijke organisatie weer structureel tussen de organisatieonderdelen wordt samengewerkt aan de uitvoering van de nieuwe armoedeaanpak, zodat de problemen van inwoners in samenhang met elkaar worden aangepakt.
5. Het subsidiekader en de -verantwoording voor armoedebestrijding te verbeteren en daarmee beter af te wegen welke subsidies het meeste opbrengen. En meer te sturen op de verbinding tussen samenwerkingspartners in het netwerk.
6. De raad binnen zes weken door middel van een plan van aanpak te informeren over de wijze waarop deze aanbevelingen worden uitgevoerd.

De rekenkamer,

de secretaris,

dr. G. Molenaar

de voorzitter,

drs. P.W.D. Venhoeven

Samenvatting

Rekenkamer Utrecht heeft onderzoek gedaan naar het bereik en de effectiviteit van de armoedeaanpak van de gemeente Utrecht. De resultaten hiervan zijn vastgelegd in het rapport *Pleisters plakken*.

Context

Aanleiding

Steeds meer Utrechtse huishoudens kregen de afgelopen jaren door de coronacrisis, de energiecrisis en de koopkrachtcrisis moeite om rond te komen en mee te doen aan de samenleving. Armoede werkt door op andere levenssterreinen, zoals gezondheid, welzijn, onderwijs en werk en draagt daarmee ook bij aan een toenemende kansenongelijkheid in de samenleving. De gemeente Utrecht richt zich met het centrale doel van de armoedebestrijding op rondkomen en meedoen. Rekenkamer Utrecht onderzocht of het gelukt is om de Utrechtse huishoudens in armoede te bereiken en of de gekozen aanpak effectief is. Op dit moment stelt de gemeente Utrecht een nieuwe nota Financiële Bestaanszekerheid op. De rekenkamer hoopt hier met de uitkomsten van haar onderzoek een bijdrage aan te leveren zodat uiteindelijk meer inwoners (weer) rond kunnen komen en mee kunnen doen aan de samenleving.

Juridische context

Rekenkamer Utrecht is een onafhankelijk bestuursorgaan van de gemeente Utrecht, met een grondslag in de gemeentewet (artikel 81 en 182-185). De rekenkamer heeft taken en bevoegdheden op een bij wet duidelijk afgebakend terrein. De rekenkamer onderzoekt de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van het door het gemeentebestuur gevoerde bestuur (gemeentewet, artikel 182). Een door de rekenkamer ingesteld onderzoek naar de rechtmatigheid van het door het gemeentebestuur gevoerde bestuur bevat daarbij geen controle van de jaarrekening aangezien dat het werkterrein is van de accountant. De gemeenteraad heeft binnen de kaders van de wet voor Rekenkamer Utrecht het juridisch kader nader vastgelegd in een verordening. De Verordening Rekenkamer Utrecht is begin 2021 geactualiseerd (Gemeentebled nr. 23412, 26 januari 2021).

Beoogd effect

Het doel van dit onderzoek is om de Utrechtse gemeenteraad inzicht te geven in de effecten van de Utrechtse armoedeaanpak op Utrechtse huishoudens in (dreigende) armoede. De rekenkamer kijkt daarbij naar de behoeften van deze huishoudens en in hoeverre de gemeentelijk armoedeaanpak daarbij aansluit en effect heeft.

De centrale vraag van het onderzoek was:

Lukt het de gemeente Utrecht om met de armoedeaanpak de Utrechtse huishoudens in (dreigende) armoede te bereiken en is de aanpak effectief?

Eerdere besluitvorming en informatievoorziening aan de raad

In december 2015 heeft de gemeenteraad '[Utrecht Inclusief](#)' vastgesteld: de vernieuwing van de Utrechtse Armoedeaanpak voor de periode 2016-2019. Een jaar later is door de gemeenteraad op 8 december 2016 '[Utrecht Inclusief deel 2](#)' vastgesteld. In juni 2019 heeft de gemeenteraad de [Actieagenda 'Utrechters schuldenvrij'](#) vastgesteld. In de aanloop naar een nieuwe nota Financiële Bestaanszekerheid is op 27 juni 2023 een [brief](#) aan de raad gestuurd met daarin de leidende principes. Hierover is door de raad gesproken in een [raadsinformatiebijeenkomst](#) op 29 augustus 2023 en in de [commissie Volksgezondheid, Onderwijs, Werk en Economie](#) op 7 september 2023.

Beslispunten, Argumenten en Kanttekeningen/Risico's

Beslispunt	
1	Met scenario's de mogelijke ontwikkeling van de armoedeproblematiek in beeld te brengen en (financieel) houdbare beleidsopties voor de armoedeaanpak te formuleren aan de hand van keuzes tussen het verdiepen van de aanpak voor de huidige doelgroep en / of het verbreden van de aanpak naar de nieuwe, bredere doelgroep.
Argumenten	
1.1	Ondanks de toename van het budget van de gemeente Utrecht voor armoedebestrijding is dit de afgelopen jaren steeds meer onder druk komen te staan.
1.2	De Utrechtse armoedeaanpak richt zich voornamelijk op de huishoudens met een inkomen onder of gelijk aan 125% van het wettelijk sociaal minimum (WSM). Deze groep is in aantal stabiel, maar neemt in relatieve zin af door de groei van de stad en de relatief grote toename van het aantal huishoudens met een hoger inkomen.
1.3	Het inkomen stijgt met name de laatste jaren onvoldoende mee om prijsstijgingen te compenseren.
1.4	Het is voor Utrechters die moeite hebben met rondkomen steeds moeilijker geworden om in hun basisbehoeften te voorzien.
1.5	Utrechters die al langer in armoede leven, geven aan dat de (financiële) problemen zich voor hen hebben verergerd.
1.6	Ook huishoudens met een inkomen hoger dan 125% WSM komen vaker in de problemen. Zij komen in veel gevallen niet in aanmerking voor structurele armoederegelingen.
1.7	Utrechters die gebruik maken van de armoederegelingen besteden het geld voornamelijk aan basisbehoeften zoals boodschappen en kleding.
1.8	Armoederegelingen dragen positief bij, maar het effect kan nog worden vergroot door een betere aansluiting op de behoeften van de doelgroep.
Beslispunt	
2	Het bereik van de armoederegelingen bij de beoogde doelgroep te vergroten door de bekendheid te vergroten, aanvraagprocessen te versimpelen en het aanbod minder versnipperd te maken.
Argumenten	
2.1	Het blijft een grote uitdaging om de doelgroep(en) van de armoederegelingen te bereiken.
2.2	Vooraf inwoners die jong, ouder of laaggeletterd zijn en inwoners met een migratieachtergrond worden moeilijker bereikt, waarbij de redenen en oorzaken per regeling verschillen.
2.3	Aanvraagprocessen zijn vaak onnodig complex, het aanbod van armoederegelingen is versnipperd en de regelingen sluiten niet altijd aan op de behoeften van de doelgroep.

Beslispunt	
3	Verdere maatregelen te nemen om het gebruik en de effecten van de armoederegelingen te verbeteren.
Argumenten	
3.1	Armoederegelingen zijn het meest effectief als zij aansluiten op de behoeften van de doelgroep.
3.2	De aansluiting op de behoeften van de doelgroep blijkt in de praktijk nog niet altijd volledig.
3.3	De effectdoelstelling van de gemeente Utrecht laat een negatieve ontwikkeling zien: het percentage Utrechters dat problemen ervaart met meedoen – onder de Utrechters die slecht kunnen leven van hun inkomen – neemt toe.
3.4	Samenwerkingspartners in de stad zijn positief over de Utrechtse aanpak, maar zien ook dat een groeiende groep Utrechters ondanks alle (deels tijdelijke) maatregelen onvoldoende kan rondkomen en meedoen aan de samenleving.
Beslispunt	
4	Ervoor te zorgen dat binnen de gemeentelijke organisatie weer structureel tussen de organisatieonderdelen wordt samengewerkt aan de uitvoering van de nieuwe armoedeaanpak, zodat de problemen van inwoners in samenhang met elkaar worden aangepakt.
Argumenten	
4.1	Omdat bij armoede vaak sprake is van multi-problematiek is het belangrijk dat alle relevante organisatieonderdelen samen aan deze opgave werken.
4.2	Aan de actieagenda <i>Utrechters Schuldenvrij</i> werd in een integraal team met deelnemers uit verschillende organisatieonderdelen (WenI, Maatschappelijke Ontwikkeling, Volksgezondheid en Communicatie) structureel en integraal gewerkt.
4.3	Nadat de actieagenda eind 2022 was verlopen, stopte ook het integraal team dat uitvoering gaf aan de acties uit de agenda.
4.4	Vooral de samenwerking tussen Werk en Inkomen en Maatschappelijke Ontwikkeling moet beter.
4.5	Samenwerkingspartners in de stad merken dat de verschillende afdelingen minder met elkaar afstemmen. Dit leidt er soms toe dat goed bedoelde maatregelen en regelingen onvoldoende aansluiten op de praktijk.
Beslispunt	
5	Het subsidiekader en de -verantwoording voor armoedebestrijding te verbeteren en daarmee beter af te wegen welke subsidies het meeste opbrengen. En meer te sturen op de verbinding tussen samenwerkingspartners in het netwerk.
Argumenten	
5.1	Uit de verantwoordingsinformatie wordt niet duidelijk welke partijen subsidie ontvangen, waarom, hoeveel en hoe hun inzet bijdraagt aan de gemeentelijke doelen.

5.2	Binnen de gemeente is men zoekende bij subsidieverstrekking, omdat het aantal initiatieven groeit en het geld beperkt is. Er wordt daarom breder gezocht naar mogelijkheden om initiatieven (financieel) te ondersteunen.
5.3	Het ontbreekt de raad, de gemeente en de samenwerkingspartners aan een helder zicht op hoe de subsidieverstrekingen bij armoedebestrijding tot stand komen en hoe onderlinge verschillen worden verklaard
5.4	Partners missen een proactieve samenwerking tussen de verschillende partijen in de stad die zich inzetten voor armoedebestrijding.
5.5	Partners weten niet altijd van elkaars bestaan af en / of wat voor dienstverlening de verschillende partners aanbieden.
5.6	Partners verwachten een faciliterende en ook een meer sturende rol vanuit de gemeente op de samenwerking tussen partijen in het netwerk.
5.7	Cliënten kunnen dan gemakkelijker worden doorverwezen tussen partijen, waardoor zij sneller passende ondersteuning krijgen.
Beslispunt	
6	De raad binnen zes weken door middel van een plan van aanpak te informeren over de wijze waarop deze aanbevelingen worden uitgevoerd.
Argumenten	
6.1	Bij de formulering van de aanbevelingen heeft de rekenkamer concrete voorstellen gedaan om invulling te geven aan de aanbevelingen en tegelijkertijd ruimte gelaten aan het college om de aanbevelingen nader in te vullen.
6.2	In artikel 11 (lid 8) van de Verordening Rekenkamer Utrecht 2018 is opgenomen dat het college binnen zes weken na besluitvorming over de aanbevelingen van de rekenkamer een plan van aanpak opstelt over de implementatie van de raadsbesluiten.
6.3	In artikel 11 (lid 9) is opgenomen dat het college jaarlijks (bij de Jaarstukken) aan de raad rapporteert over de stand van zaken van de uitvoering van de raadsbesluiten die genomen zijn naar aanleiding van rekenkamerrapporten.
Kanttekening	
6.1	Indien nuttig kan via een expliciet besluit van de gemeenteraad van de standaardtermijn van zes weken worden afgeweken.

Financiën

De financiële consequenties van dit voorstel zijn op dit moment onbekend. Deze zijn afhankelijk van de besluitvorming en de precieze opvolging van de beslispunten daarna.

Vervolg

Met het voorliggend besluit wordt het college verzocht om de raad binnen zes weken door middel van een plan van aanpak te informeren over de wijze waarop de aanbevelingen worden uitgevoerd.

Participatie

Er is een groot aantal personen en organisaties in het onderzoek betrokken:

- Binnen de gemeentelijke organisatie sprak de rekenkamer tijdens het onderzoek met 13 personen.
- Bij samenwerkingspartners en kennisinstellingen sprak de rekenkamer met 19 personen.

- Aan de hand van een vastgesteld vragenformulier ging de rekenkamer in gesprek met 66 inwoners.

Communicatie

Rekenkamer Utrecht stuurt het rapport en de bijbehorende documenten in eerste instantie toe aan de gemeenteraad en het college van B&W. Vervolgens worden deze ook openbaar gemaakt op de website van de rekenkamer. Daarbij worden ook de respondenten, perscontacten en andere geïnteresseerden op de hoogte gesteld. In een technische bijeenkomst licht de rekenkamer de onderzoeksresultaten nader toe.

Specifiek voor dit onderzoek heeft de rekenkamer een flyer opgesteld met de belangrijkste uitkomsten en de werkwijze tijdens het onderzoek (achterzijde). De folder is op de locaties verspreid die tijdens het onderzoek bezocht zijn.

Bijlagen

Bijlagen besluitvorming

- Rekenkamerrapport *Pleisters plakken. Een onderzoek naar de naar het bereik en de effectiviteit van de armoedeaanpak in de gemeente Utrecht.*

Bijlagen informatief

- Persbericht
- Publiekssamenvatting
- Infographic
- Folder